

Ahval, 8 Nisan 2019

Pek beğenmediğim, hatta sevmediğim bir siyasi aleyhine bir yazı yazmaya kalkıştığımda birden aklıma geldi: Acaba sıfat kullanmadan bir yazı yazabilir miydim?

Bu kişinin aleyhine ve tabii lehine de, öylesine çok ve bütünüyle tezat oluşturan abartılı “nitelemeler” kullanılmıştı ki ben başka bir yaklaşım izlemeyi denemek istedim. Tarafsız demesek de, en azından mesafeli olmalıyım dedim kendime.

Sonra, ayrıca, kişiler hakkında kullanılan sıfatların (söz konusu olan niteleme sıfatlarıdır) birden çok anlamı olduğu geldi aklıma. Örneğin, birine demokrat dediğimizde her birimizin aklında aynı özellikler mi var?

Demokratlığı aynı biçimde mi algılarız? Aynı kişiye kimimiz demokrat, kimimiz diktatör demez miyiz?

Aynı kişiye kimimiz iyi, kimimiz kötü dememizin arkasında nitelemelerin farklı anlamları yatıyor olmalı. Hatta yalan söylediğini kabul edip yalancılığını kabul ettiğimizde bile, o kişinin yalancılığını farklı yorumlamaz mıyız?

Yapılana bazen yalan, ayıp, suç, sahtekârlıktır deriz, kimi zaman da gerekli ve yararlı bir taktiktir deriz. İngilizcede “white lie” dedikleri masum ve “iyi” yalan da var. Hani çocuklara her gerçeği anlatmayız, belli bir yaşa gelmesini bekleriz, işte o yalan. Bazen büyükler için de belli bir olgunluğa varmalarını bekleriz doğruları(mızı) söylemek için – onları bir tür çocuk farz ederek.

Sıfat ve nitelemeler böyle kullanıldığında kanıtlamak, anlatmak, inandırmak ve sonra anlaşmak gibi beklentiler de gerçekleşmiyor, doğal olarak. Başka türlü söylersek, artık dilin temel işlevi çalışmıyor demektir: Görüşlerimizi aktaramıyoruz, hatta yanıltıcı bir biçimde aktarıyoruz demektir. Diyalog hak getire.

Böylece yazılar bir diyalog değil, bir monolog oluyor. Yazarla aynı görüşte olanlar, yazıyı okudukça kafalarını onaylarcasına sallasalar bile, bu, inandırıcılığın kanıtı değildir, ortak bir inancın tazelemesi anlamındadır. İnancı paylaşmayanlara ilişmiyor yazı.

Buraya kadar yazdıklarımı okuyup niteleme sıfatlarına bakmayı denedim. Eyvah! Sıfatlardan geçilmiyor!

Belgesiz sıfatları (örneğin, çok, birden çok) ve soru sıfatlarını (örneğin, -mi gibi) kale almasak bile niteleme sıfatları pek çok. Özellikle İngilizcede “coordinate adjectives” dedikleri ve sıfat gibi kullanılan kelimeler: Beğenmediğim, sevmediğim, abartılı, tarafız, mesafeli, demokrat, iyi, kötü, yalancı, gerekli, yararlı, doğal, yanıltıcı… Oysa bu kelimelerin öylesine farklı kullanışları var ki!

Bu sıfatları, yukarıda anlattığım yorum açısından “meşru” olabilmeleri için en kestirme yol, her kullanışlarında, bunların farklı anlamlar taşıyabileceklerini hatırlatmak için, bu sıfatları tırnak içine almak gerekiyor veya “dedikleri gibi” diye bir kelime ekleyip sıfatın göreceliğini ve farklı

okuyuşlarını vurgulamak gerekiyor. Bu durumda yazı da tabii ki okunmaz oluyor!

Şöyle bir cümleye tahammül gösterilebilir mi? (1) “Yalan” üstüne kurulmuş bu “antidemokrat” uygulamalar vs, vs …. veya (2) yalan dedikleri ve antidemokratik dedikleri uygulamalar vs, vs …

Kaldı ki böyle bir yazıda her şey göreceli oluyor, yazarın kendi görüşü de belli olmuyor ve daha kötüsü, hiçbir görüşün savunulması da yer almıyor.

Sonunda sıfatsız yazı yazmaktan vazgeçtim. Hem yazılması, hem de okunması zor. Belki sorunu halletmenin daha kestirme bir yolu vardır. Sıkıntımın kökeninde sıfatların (nitelemelerin) farklı okuyuşları ve öznellikleri söz konusu olduğuna göre, bunu temel bir ilke olarak okuyucuya baştan bildirmek bir alternatif olarak sunmak bir çözüm olabilir. Her yazının başına bir hatırlatma konabilir, şöyle:

Ey okuyucu! Bu yazı benim kişisel görüşlerimdir. Başka türlü de olamazdı, zaten. Her insan kendi (kişisel) görüşlerini savunur. Tarafsızlık ve mesafeli kalmak gibi düşünceler çok yanıltıcı olabilir. Tarafsızlığına inanan insan önce kendisini, sonra karşısındakini aldatır. Kasıtlı olmasa da sonuç budur.

Bundan dolayı, her yazıyı kuşkulu bir eğilimle okuyun. Yazarlar da kendi yazılarını bitirdiklerinde eleştirel bir gözle bir daha okusunlar. “Acaba benim iç dünyam hangi sıfatların arkasında gizlidir şu an” diye tarasınlar yazdıklarını.

Kısacası, dürüstçe, “içimi döküyorum” desinler. Okuyucuların büyük bir kesimi anlayış gösterecektir muhakkak. Yazarın görüşlerine katılmayanlar bile, “derdini anlatıyor” diyecek, bu görüşlere ille de karşı çıkma gereğini duymayacaktır.

Sıfatsız yazım bu kadar olabildi, özür dilerim!

Ahval